

REGERINGSKANSLIET

É Delegatsia pe řomane puřimata

Delegationen för romska frågor

Řomanés/Kelderař

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Ju 2006:10

É Delegatsia pe řomane puřimata

É Delegatsia pe řomane puřimata si la kudia buči te, lel pe katar le řvedoske internacional buča ai gindo kai si le te len sama katar le manuřenge čačimata ai te thon zor te anklel kudia djela, ai te kerens buči zorales ande pesko them te řai lařardjol le řomengi situaciona ando řvedo. O gor kadala djelako si po miřtimos le řomengo te řai avel len mai čačipe ando them, ai vi te řai padjol ai te perel tele o zido kai tsol pe angla le řomengo čačipe ande politika ai socialoska buča.

É bari pe kadia delegatsia si é Maria Leissner kai kerel buči sar ambassadorademokratsiaki. É delegatsia kerel buči kudo le řomentsa kai si representanturi pe kadia buči, naprimer si vi jekh gruppo de referencia kai si len zjene anda sa o them:

- Resande Romers Riksförbund
- Romska Kristna Socialdemokrater
- Romernas Riksförbund
- Riksförbundet Internationella Romska och Resande Kvinnocenter
- Center för romsk kulturutveckling
- Föreningen Resande Folkets Riksorganisation
- Romska Ungdomsförbundet
- Riksförbundet Romer i Europa
- Föreningen Lovara i Lund
- Resandefolkets Romanoa Riksförbund

Kadia delegatsia kerel vi buči kavre manuřentsa kai si ande kadia djela, sar naprimer o manuř kai kerel buči

kontra pe diskriminatsia (DO), o manuš kai kerel buči pe le glatengo mištimos (BO), é kompania la skolaki, o forum pe zjuvinde historji, é delegatsia pe le manušenge čači, e kris le šibaiangi, le rai katar o socialo, ai le svedoske kommunuria ai o kher le forosko.

Kadala delegatsiaki buči si te:

- Te diken sar si é situaciona le romengi ando Švedo ai te anen, te thon ande jekh than, te keren analisuria ai te sikaven experienca ai haliarimos ande kadia buči ai pe kadia djela.
- Te sikaven ai te moton sar si le romengo trajo ando them ai sar te vortol pe o trajo te anklal mai mišto
- Te vazden ai te zjutin projekturia ande kommuna ai buča kai si po zjutimos le řomengo
- Te den informatsia ai te ingeren o sičarimos pa le rom ai le řomengi situaciona ando Svedo
- Te den mařo kai o haliarimos ai te holavel o manuš mařkar jekh avreste so zjanel o manuš
- Te rodel o manuš te si ke trubul te anzaren le řomenge institutji kai si řomane
- Te avel o manuš ando kontakto vi le kavre thementsa ande le puřimata pa le řom

Kai kadia delegatsia si la jekh vriama kai trubul te kerel kadia buči pe soste si todini ai ando gor trubul te sika-vel so arakla ando kado rodimos kai si pe hazna ai po mištimos le řomengo te sai vortol pe o trajo o řomano mařkar o them ai le gazje ai kado so von arakena trubul te sikaven kai le bare rai kai porončin ando regering.

So si e djela

O gav lo zji ando kokalo kontra pe le řom kudia djela buřol antiromanistiska ginduria ai defial řira zjanglipe si le themes pa le řom ai le řomengi kultura. Le řom si but fialuri diskrimime, naprimer ande skoli, ande buća, ai kai khera. Si bare instituturia internacional sar kudo kommissiono ande Europa kai si kontra po rasizmo ai intolerancia (ECRI) ai von phenen ke o řvedo trubul te lařarel ai te vortol e situaciona le řomengi ai te zjan zorales kontra te řai ařaven o baro rasizmo ai diskriminatsia. Ando řvedo sikavel o divano (rapport) katar o DO *É diskriminatsia pe le rom ando řvedo* (2004) kotse sikavel ke but řom le sai phenes ařade (tasade) ande but djeli ande le řvedosko gav ai kadia djela kerel te aliaren pe le řom rigate ai dor katar o gav (samhället) pala but diskriminatsia.

Le rom – themesko minoriteta ai jekh narodo kai phirel

Le rom si jekh anda le panž gruppuria kai si djinde sar themeske minoriteturi. Le themeske minoriteturia ando Švedo si astarde kai le švedoski politika pa le minoriteturia. O gor kai kadia minoritepolitika le švedoski si te del protectiono le gruppon kai si ando themesko minoritet, ai te den le zor ai troma te šai avel len vas kai le rai ai te den len zjutimos te šai inkeren peski šib zjuvindi. Te sai kerdjioł ai te perdjol kado gindo pa politikaminoriteta trubul sa le grupponge ginduria te diken ai te ašunen pe kudo so mangel ai trubul len, ai vi te ašunen pe lenge intressuria pe antrego them ai pe sa le foroskepartidi. Kado djindol vi pe le foroskemyndigheter ai ande kommunuria ai le landsting.

Le řom si jekh narodo kai phiren ai pašti 20 milivoja řom pe sa e lumia. Ande le berš -2000 deklarise le IRU (International řomani union) ke o narodo řomano nai jekh narodo kai bešel fixo numa von si narodo kai phiren (transnationell) natsia. Pašti trandaberš mai anglal ašile le řom dakordo ando pervo řomano kongresso lumiako ando London (1971) te avel lengi nationaldjili (*É gelem, gelem*) ai vi kerde jekh stiago romano.

Ando Švedo bešen ži ande 50 000 rom. Anda kudo kai avile but manuš anda kaver thema sar imigranturia si adjes ando Švedo but fialuria vitsi řomenge, kai si le diferente dialekturia, diferente pačamata ai but

fialuria kulturi. Numa jekh šib si le romanes kadia šib si katar sanskrit ai si la ži ande šovardes dialekturia, ai si pašti biš dialekturia numa ando Švedo. Kadia šib la vuladi pa dopašeste ande dui vitsi kai bušon vlaxiska ai kai nai-vlaxiska. Le dialekturia vlaxiska kerdjile katar le řom kai ašile ande Valakiet ai Moldova maškar le berš 1300- ai 1800-. Le dialekturia kai nas vlaxiska kerdjile katar le kaver řom kai gele ande kaver thema ande Europa katar le berš 1400. O kher le forosko ando Švedo vulade le romen ande panž gruppuria depende katar sa vo them aven le pazletno siel-berš; švediska, finlandziska ai rom avrial e skandinavia, phirutnengo, ai kudolendar kai avile ando them akana.

Švediska řom

Kelderaša, numa vi lovaria ai tjuraria kai avile anda russia anda o kaver siklo.

Finlandziska řom

Le Finlandziska řom, kale, avile ando Švedo ando berš-1500 numa dine le palpale ando Finlando. But anda le kale-řom mučisaile ando Švedo ando 1960, kana avilo nevo zakono kudolenge kai bešen ande Skandinavia 1954.

Le phirutne le manuš kai traden (traveller)

Ando Švedo si ži ande 25 000 phirutne (kai traden). Uni phenen peske phirutne haj uni phenen peske

řom kai traden. Si zjene kai phenen ke le sinti kai traden avile ando řvedo ando berř-1500. Kaver phenen ke von aven katar jekh vitsa ketanengi anda niamtso ai frantsuzo, ai avile katar o marimos ando řvedo ando berř -1600.

Le řom avrial e skandinavia

Ande kado grupo řomano si dui vitsi, vlaxiska ai kai nai vlaxiska řom. Anda kadala vitsi si le řom le lovaria kai avile ando řvedo anda e polska thaj kaver them katar le bers 1960–1970. Ando řvedo beřen vi řom kai aven anda kaver thema kai phenas lenge kelderaša, řomungri ai tjuraria.

Le neve ando them

Ande kadala řom kai avile mai palal ando them si mai but řom kai roden asyl ai manuř kai nařle anda pesko them te aven ando řvedo, von aven anda purani Jugoslavia ai Kosovo (t.ex arli ai gurbeti.)

Si řomane organisationuri ai khangeria ande sa o them (*sai diken pe rig ando Internet kai si kai é delegatsia*).

Si řom kai todepe ande kadia buči kai nai numa po řvedo numa vi representin avri ande kaver thema ande internacional departamenturia sar European Roma and Travellers Forum (ERTF), International Romani Union (IRU), International Roma Women Network (IRWIN) ai Forum for European Roma Young People (FERYP).

Kontakto

Postadress: 103 33 Stockholm

Besöksadress: Vasagatan 8–10

Telefon (växel): +46 (8) 405 10 00

Maria Leissner, birevaika pe delegatsia pe řomane puřimata

Telefon: +46 (8) 405 39 54

E-post: maria.leissner@foreign.ministry.se

Ann-Marie Algemo, e pervo sekretaria pe delegatsia pe řomane puřimata

Telefon: +46 (8) 405 30 75

E-post: ann-marie.algemo@integration.ministry.se

Domino Kai, sekretario pe delegatsia pe řomane puřimata

Telefon: +46 (8) 405 30 53

E-post: domino.kai@integration.ministry.se

Tiina Kiveliö, sekretaria pe delegatsia pe řomane puřimata

Telefon: +46 (8) 405 24 38

E-post: tiina.kiveliö@integration.ministry.se

Anna-Sofia Quensel, sekretaria pe delegatsia pe řomane puřimata

Telefon: +46 (8) 405 11 92

E-post: anna-sofia.quensel@integration.ministry.se

Tuke kai kames te zjanes mai but

www.romadelegationen.se

Kommittédirektiv Delegationen för romska frågor Dir 2006:101

Nationella minoriteter och minoritetsspråk, regeringens faktablad:

www.regeringen.se/sb/d/8127/a/85633;jsessionid=ab7EWDzg4fM5

Europarådets ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter:

www.regeringen.se/sb/d/108/a/12830;jsessionid=ad4Tikhhu_X

Kommittédirektiv Europarådets konvention om regionala språk och minoritetsspråk Dir 1995:84